

ל החדשות והפרשנויות למנויי הארץ בדיגיטל רק 4.90 ש"ח בחודש הראשון להצטרפות

מדוע הבנייה בישראל כה
מכוערת? אדריכלים מנסים
להסביר

בוטל הקורס לעיבוד פרווה
בשנקר

גלריה

מומחים בניהול

גלריה אמנות

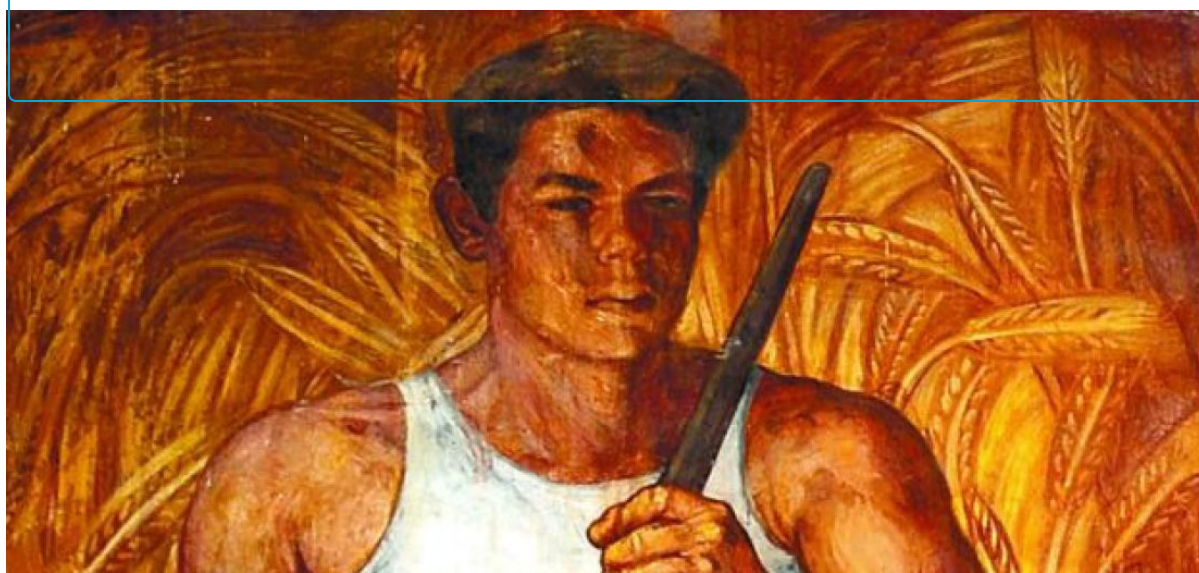
אוצר בלום מתחבא מתחת לטיח

ציורי קיר ותבליטים מראשית הציונות ועד ימינו מוצגים בקיבוצים,
במשרדי ממשלה וברחובות הערים, אבל חלקם כבר פורקו או טיוחו
ורובם מתקיימים מחוץ לתודעה האמנותית. סקר של יד בן צבי איתר
והעלה לרשת 400 יצירות

שמור R c 232 f

18:05 10.02.2016

ניר חסון | R עקוב באתר n התראות במייל

צילום: גיל אליהו

הציור "איתמר" בליבוץ אפיקים

f t

p m

בשנת 1911 נסעו זלמן רובשוב, לימים נשיא המדינה זלמן שז"ר, והאמנית **אירה יאן**, אהובתו של **ח.נ. ביאליק** וחברת קומונת האמנים בצלאל בירושלים, לביקור בחווה החלוצית מרחביה שבעמק יזרעאל. הם הגיעו למקום בשעות הצהריים וחלוצי המושבה היו בעבודה בשדה. השניים המתינו להם בחדר האוכל, שהיה מוזנח למדי. בינתיים החליטה יאן לנצל את הזמן לטובה —

היא שלפה גיר מכיסה והחלה לרקשט את קירות חדר האוכל. מכל הזמיות שהיא יכלה לצייר היא בחרה דווקא לצייר דמויות של זקן וילד, "מי שהיה חסר בנוף האנושי בחווה", כתב על האירוע חוקר העלייה השנייה, מוקי צור. יאן ביקשה להביע אולי איזו מחאה על החברה החלוצית של הצעירים העובדים, שנעדרים ממנה חלקים אחרים של החברה האנושית.

הציור, כמו כל שאר ציוריה של יאן, נמחק ונעלם. לפני כמה שנים בעת שיפוץ ביד יצחק בן צבי גילתה ד"ר נירית שלו־כליפא אוסף סקיצות וציורים של יאן. באוסף נמצא גם דף נייר ועליו שרטוט של דמויות הילד והזקן. להערכת צור, זוהי הסקיצה של הציור מחדר האוכל במרחביה.

הציור הזה במרחביה יכול להיחשב לראשון ציורי הקיר באמנות הציונית. בעקבותיו הגיעו מאות ואולי אלפי יצירות קיר — ציורים, תבליטים, פסיפסים ופרסקאות. לא תמיד התייחסו ליצירות הללו כאל אמנות עלית, לפעמים ראו בהם חלק טריוויאלי ומובן מאליו מהנוף, דקורציה או אמנות מגויסת וממסדית. אבל סקר מקיף ראשון מסוגו שנערך בכל הארץ מבקש לעשות צדק היסטורי ואמנותי עם היצירות האלה.

הסקר נערך ביוזמת יד יצחק בן צבי והאדריכלית ליאורה בארי מהתוכנית "ציוני דרך" המופעלת במשרד ירושלים, שגם מממן את הסקר, ובשיתוף המועצה לשימור אתרים. עד עתה נסקרו 650 יצירות, ו-400 מתוכן עלו

למאגר דיגיטלי פתוח ברשת, המספק פרטים על היצירות והאמנים. חלקן כבר נעלמו מהמרחב הציבורי ונותרו לזיכרון רק באתר. עשר יצירות שנמצאות בסיכון יעברו תהליך שימור בחסות תוכנית המורשת של משרד ראש הממשלה.

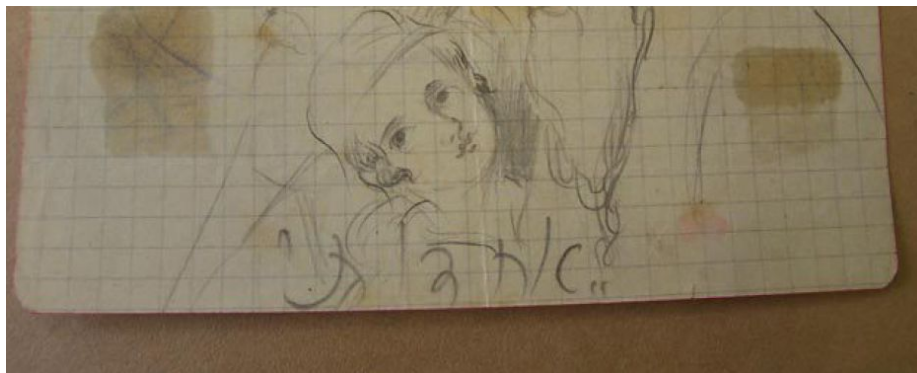

הוא+היא
בקולנוע

הדירה המשפטית
מה שצריך לדעת
על חוק ומשפט
MISHPATIP.COM

PEGASUS
Cloud & Server LTD

PreviousNext

סקיצה של אירה יאן לקראת ציור הקיר הראשון במרחביה

צילום: ארכיון יד בן-צבי וארכיון המדינה

עוד כתבות בנושא

- צייר לי חלוץ 20.04.2013 [k](#)
- הציירת שכתבה על ששונה ועל אסונה של האהבה 11.04.2014 [k](#)
- ציור הקיר שמתעד את הולדת הציונות 14.10.2012

במהלך הסקר התברר שקירות ברחבי הארץ מכילים אוצר בלום של יצירות, שאף על פי שהיו מוזמנות — היה להן תפקיד מכריע בתולדות האמנות בארץ. אחד האוצרות נמצא בקיבוץ מעלה החמישה שבפרוזדור ירושלים. מול חדר האוכל הנטוש עומד מבנה ישן בצבע בורוד — זהו "בית צילה", מבנה קהילתי שהוקם בשנות ה-50 לזכרה של בת הקיבוץ צילה כהן רוטבליט, שנרצחה בעת טיול במצדה. מי שייכנס פנימה יראה ציור קיר מונומנטלי הנפרש על פני שלושה קירות, ובו דמויות של חמישה נרצחים אחרים, שעל שמם נקרא הקיבוץ. בחלקו הימני של הציור נראים החמישה ברגע מותם, אחד כבר מוטל על הרצפה. אבל ככל שמתקדמים עם הציור לאורך החדר מתברר שהמוות במקרה הזה אינו סופי: אחד הנרצחים נראה מושיט מכוש לילד מילדי הקיבוץ (שכמו דמויות באמנות הכנסייתית, אוחז בידו בית). בהמשך נראים שוב חמישה אנשים שדומים בלבושם ובתוויו פניהם לנרצחים, אבל הפעם הם ממשיכים בעבודת החקלאות.

שץ במסעדת קרוון

האתוס הציוני של "המת החי" חי ונושם על קירות בית העם הקיבוצי. בני הקיבוץ מכירים ומוקירים את הציור, וכולם יודעים לספר מי הן הדמויות שמופיעות בו. כמה מהילדים בציור, כיום פנסיונרים, עדיין מתגוררים בקיבוץ. אבל בעקבות הסקר נחשף סיפורו של האמן שיצר אותו: **שלדון (שה) שונברג**, יהודי אמריקאי שהגיע שלוש פעמים לישראל, שקל להשתקע פה ושלוש פעמים עזב — האחרונה היתה ב-1956. בין הביקורים הוא הפך לצייר חשוב בארה"ב ובמקסיקו.

בארץ הוא הותיר אחריו שלושה ציורי פרסקאות גדולים. הראשון הוא הציור במעלה החמישה, השני הוא הציור "איתמר" באולם הספורט בקיבוץ אפיקים, על שמו של בן הקיבוץ איתמר גולני שנהרג בשירותו הצבאי. השלישי הוא ציור מרובה דמויות בנושא העלייה, ששכן במבנה הספרייה הישן באוניברסיטת חיפה אך סויד מאז. בעקבות הסקר תיבדק האפשרות לנקות את הסיד כדי לחשוף מחדש את הציור.

צילום: אמיל סלמן

פרט מציור הקיר בבית צילה במעלה החמישה

חוקר האמנות רון ברטוש נחשף לשונברג בעקבות עבודתו בסקר, ולאחרונה פירסם ספר על יצירתו של שונברג: הוא איתר את בתו של האמן במדינת אורגון בארה"ב והיא שיתפה אותו בחומרים מהעיצובן של אביה. "אני לא יודע למה הוא נשכח כאן, מן הסתם בגלל שהוא עזב את הארץ, ואולי בגלל שהוא היה אמריקאי ואורח לרגע ואינדיודואליסט מאוד", אומר ברטוש.

בדומה לציור במעלה החמישה, רבים מציורי הקיר הם יצירות מונומנטליות, ממסדיות, שמציגות גברים שריריים ונשים חרוצות בעבודה. מאז השרטוט של אירה יאן על קירות חדר האוכל במרחביה נוצרו, להערכת עורכי הסקר, אלפי יצירות. תופעת יצירות הקיר הגיעה לשיאה בשנים שלאחר הקמת המדינה: חלקן הגדול נעשה בהתיישבות העובדת, כאשר הקיבוץ או המושב אסף כסף, גייס אמן מקומי או מישהו מרחוק ועיטר ביצירתו את חדר האוכל או את מבנה התרבות.

אבל יצירות קיר פרחו גם בעיר. משרדי ממשלה, סניפי בנקים, מתקני חברת החשמל, בזק ועוד — כולם הזמינו יצירה. "דווקא בגלל שהיצירות האלו הופכות להיות חלק מהיום-יום הן נשכחו", אומרת שלו-כליפא, ממובילות הסקר. "היום אנחנו מתעסקים בשימור אתרים ובשימור המורשת הבנויה

f t
TECH
STARTS NOW
p m Art

The first technological program acceleration is now open for registration!

REGISTER

PayPal

social terminals
Your Gateway to the World

unik public image

Deloitte.

SKR
Shoshana Korfman-Rabin & Co.

ועוסקים במזרבים ובתריסים — אבל אף אחד לא התייחס לביטוי הגבוה ביותר של התרבות במבנה, אף אחד לא חשב ללמוד אותו כחלק מהתרבות החזותית".

f t
p m

בשנות ה-50 הזמין משרד התיירות כמה יצירות כאלו מאמנים מפורסמים. אחת מהן, תבליט שיצר בצלאל שץ ב-1958, מצוי עדיין על קירות מסעדת "קרוון" באבו גוש. בשנות ה-70 הזמין שר התקשורת אז, שמעון פרס, אמנים עולים לעטר את הקירות החיצוניים של בנייני המרכזיות האנלוגיות שהקימה בזק. הבניינים הללו, שנבנו בלי חלונות בגלל אופי תפקודם, היו מרחב מעולה לציור.

צילום: עופר קוטלר

"מפגש האבות", עבודה של בצלאל שץ בירוחם

אחת היצירות, פסיפס ענק מ-50,000 אבנים, נוצרה על ידי האמן לב סירקין על גבי מרכזיית בזק בדרך חברון בירושלים. בשנת 2009, כשעמד הבניין בפני הריסה, מחה סירקין נגד הכוונה להרוס גם את היצירה. "גשם, ברד, רוח, חום — ואף אבן לא נפלה", אמר אז ל"הארץ" בגאווה. לבסוף אסרה העירייה להרוס את היצירה.

בין האמנים שמופיעים במאגר אפשר למצוא גם את דוד טרטקובר, דורון בר אדון, דני קרוון, אברהם אופק, מרסל ינקו, יצחק דנציגר ואחרים. אולי בשל האופי הפיזי והגודל של היצירות — מיעוט מבין האמנים החתומים על הקירות הן נשים. המאגר מאפשר חיפוש על פי מקום היצירה, האמן, הנושא, הטכניקה והתקופה. הכוונה היא להמשיך ולהרחיבו והציבור נקרא להוסיף בעצמו יצירות דרך פיצ'ר באתר האינטרנט.

במאמר שכתבה שלו לרגל השקת האתר היא מצטטת את ז'ילבר קודן, מנהל הסדנה הצרפתית "עיר היצירה" המתמחה בציורי קיר, שפעלה בירושלים בשנים האחרונות והותירה ציורי קיר ענקיים ברחוב יפו ובשוק מחנה יהודה: "אני צייר קיר, אני צאצאם של ציירי המערות. לא תוכל לדעת מי אני מתוך הציורים שלי, אפילו לא איך קוראים לי. כמו הציירים הבושמנים, המקסיקאים, האפריקנים, אני מנסה לעצור רגע של זמן ושל מקום ולשים אותו על הקיר".

f t
p m

f פייסבוק t טוויטר g גוגל פלוס

פרסומת: סרטו של קלוד ללוש

Recommended by

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

גלריה
עדן בן זקן מעלה את מפלס החושניות

TheMarker
נטישה המונית: לאן נעלמו מנויי תל אופן?

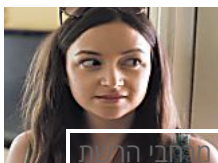
אוכל
לינגוויני א לה רגי'נה

דעות
מצטער, לא אומר סורי

בית אבי חי
מכשפה לא תחיה" - מסע בין מכשפות

תרבות
"האחיות המוצלחות שלי": חשבו על נשים

מדריך "הפסגה":
ג'קוזי לנוף, בריכה פרטית מחוממת, מסך קולנוע אישי - 10 המלצות

לאומי קארד
איך לעבור את חג הפסח ולהישאר בפלוס בבנק?

מבנה חדש במרכז העיר, שוכר טריפל A, חוזי שכירות ארוכי טווח ללא אפשרות יציאה, רישום מלא בטאבו

פרסומת

תגובות

הוסיפו תגובה

f t

p m

LUXUR - הכרזות

לעשירים

הכרזות לעשירים בלבד - ההרשמה
חינם. לגברים ונשים מהשורה הראשונה
בחברה.

הכתבות הנקראות באתר

תעלומת החומוס:
למה הישראלים
מפסיקים לקנות?

הרשת חוגגת את
חטיפת המטוס
המצחיקה בהיסטוריה

שלושת פצעי
הנרקיסים, והאם יש
לנו עוד סיכוי

האם הישראלים
אוהבים את החיים
יותר מהאירופאים

f t
p m

עוד כתבות נקראות

ראיון עצבני || השאלה שגרמה לאריה דרעי להתפוצץ. האזינו
 גידי וייץ, צילום: ינאי יחיאל | c 183

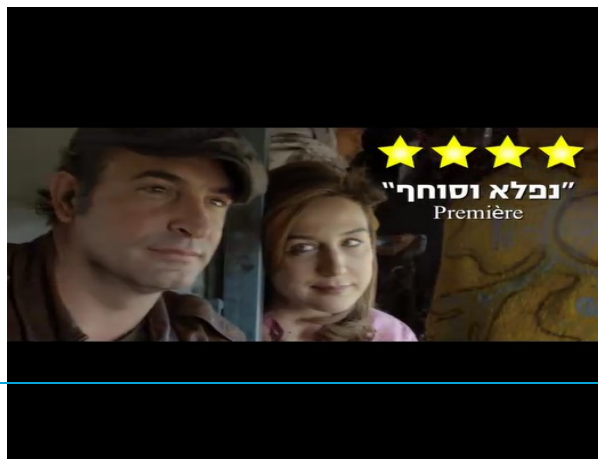
עבודה זה רעל. בקרוב אף אחד לא יעבוד יותר
 ניסן שור | k c 14

בעקבות הפרסום ב"הארץ": בוטל הקורס לעיבוד פרווה בשנקר
 רות פרל בהריר | k c 13

כך פיספסתי זוג קרנפים שהזדווגו בפארק הלאומי נירובי
 אריקה ביוסט, גרדיאן | k c 4

איך לא לסבול
מהערמונית?
כשתרופות כבר לא עוזרות-אידי
משולב. 24 שעות ואתה בבית.בוא
לייעוץ!

f t

p m

ליל שבת ב
יערי פולט
שובינסטין

נתניהו תובע עיתונאי
בשל פרסום "המעשה
שהיה בכביש 1"

מגדל מזל"טים, מגדל
מטהר אוויר ושיקוף
הסנטרל פארק: הצצה ...

הציפור שבישרה את
האביב של סנדרס

H

מערכת | הנהלה | אודות הארץ | דרושים | צור קשר | עשה מינוי | שאלות ותשובות | פרסם אצלנו

2 m g a A t f

מדורים	כלים שימושיים	עכבר העיר	עדכונים במייל
חדשות	המייל האדום	עכבר כרטיסים	n
סרטים מומלצים	מדיניות פרטיות	עכבר EXTRA	d קנה מינוי
מזג אוויר	חלון מבזקים	ביקורת מסעדות	דיגיטלי
אוכל	ארכיון הארץ	אמנות	y קנה מינוי
מתכונים לפסח	דיוור הארץ	במה	לעיתון
ספרים	כל כתבות היום	טלוויזיה	b פרסם אצלנו
סרטים	צור קשר	ילדים	H שירות למנויים
דעות	מודעות אבל	לילה	

גלריה	תנאי שימוש	מוזיקה
ספורט	מינוי הארץ	ביקורת סרטים
טכנולוגיה	מינוי לעיתון	עכבר העיר
Haaretz.com	מידע למנויים	עכבר עולם
Israel news	כנסים	מסעדות כשרות
Middle East	נגישות	רכילות
Israel Weather		סופ"ש
Travel in Israel		תל אביב
Jewish World		חיפה
Shabbat Times		ירושלים

שיתופי פעולה

רפאל נדלן
סודות קיסריה
זירת הקניות
פגסוס טיולים
הוטלסקומביינד
בית אבי חי
קורס אנגלית מקוון
צרכנות טובה
עושים עסקים בת"א - יפו
SUPERMARKET -
צרכנות פיננסית
אופנה
הריון ולידה
משפחה
השקעות נדל"ן בחו"ל

TheMarker

חדשות
דין וחשבון
הייטק
נדל"ן
מדיה ופרסום
סמארטפון
עסקים קטנים
צרכנות
קריירה
רכב
שוק ההון
TechNation
Cafe

f t

p m

